

מאתגור המערכת למו"מ – יחסי ביה"ס-סביבה בציר הזמן: חקר מקרה

ד"ר דבורה אדן, מכללת הגליל המערבי, devorah@wgalil.ac.il

רקע: לפי התיאוריה המוסדית החדשה ארגונים מקבלים לגיטימציה תוך קונפורמיות ללחצים. אולם לארגונים יש יכולות שונות להגיב בפרשנות, מניפולציה, פשרה או איתגור של הלחצים. בתי"ס פועלים בסביבה מוסדית גבוהה, וסביבה טכנית (שוק) נמוכה שמתעצמת בגלל צמצום מדינת הרווחה, והגלובליזציה. אלה הביאו להפרטת החינוך, ולהורדת אחריות למנהלים ליזום שינויים, ולחפש הדמנויות. שינויים אלה הגבירו את הסתירות בסביבה, כאשר המנהלים נדרשים להתמודד איתן. האחת, בין אוטונומיה לרגולציה; השנייה, בין היות המדינה יהודית לבין היותה דמוקרטית. זה המקרה של ביה"ס ביאליק-רוגוזין, שבו לומדים ילדי מהגרי עבודה, פליטים, ומבקשי מקלט.

מטרת המחקר: לבחון את היחסים בין ביה"ס לסביבה לאורך זמן, כפונקציה של שינויים בסביבה.

שיטה: המחקר האיכותני כולל: ראיונות עם המנהלים, מורים; קריאת מסמכים: עיתונות, מסמכי ביה"ס; אתרי אינטרנט, ישיבות של וועדת החינוך של הכנסת; תצפיות בביה"ס ובכיתות.

ממצאים:

שלב ראשון: איתגור הסביבה 1998-2002 - כניסת ילדי מהגרי עבודה (עובדים זרים) לבית הספר, כשהם לא ממומנים ע"י מערכת החינוך. פעולות המנהלת: (א) גיוס וועד ההורים לפעולה מול הדרג הפוליטי, הסדרים עם המשטרה, גיוס כספים; (ב) גיוס התקשורת כדי להעלות הנושא לסדר היום הציבורי.

שלב שני: מ-2002 - מיקוח - הפרדה ע"י הרשויות בין היהודים ל"זרים". בד בבד, הסביבה המוסדית (משרד החינוך, העיריה, משרד החוץ) מזהה את הפוטנציאל של ביה"ס לשמש כמופת בינ"ל לקליטת מהגרים לנוכח משבר הפליטים באירופה, ולנוכח התדמית השלילית של ישראל בעולם: "אנחנו (ביה"ס) יחסי הציבור של מדינת ישראל, יש BDS ויש אנחנו". תמורת גיוס תרומות מטעם ביה"ס.

פעולות המנהלים: (א) פנייה לגורמים חיצוניים לתגבורים לתלמידים: הצבא, בנקים, עמותות; (ב) גיוס תקשורת עולמית – סרטים, טלוויזיה; (ג) ביקורים בביה"ס של פוליטיקאים ואנשי חינוך מהעולם – יזומים ע"י העיריה, משרד החינוך, משרד החוץ וארגונים יהודיים בצפון אמריקה; (ד) הקמת אגודות ידידים בחו"ל ע"י ביה"ס לגיוס תרומות.

תרומות: (א) תפקידם של השחקנים בזיהוי הזדמנויות: הפיכת השוליות החברתית של ביה"ס לנכס; (ב) ניתוח הסביבה המוסדית כתחומה בגבולות מדינה אינו מספיק, ניתוח הסביבה המוסדית צריך לכלול את רמת המערכת הגלובלית.

